

## Evaluarea didactică – strategii de optimizare a demersului evaluativ

Profesor Suciu Cristina, Colegiul Național  
“George Coșbuc” Năsăud

În societatea contemporană, postmodernă, a vorbi despre evaluare constituie un demers relativ facil, căci acest termen nu ridică probleme nici unui participant la discurs. Fiecare pretinde că înțelege conceptul în profunzime, mai mult chiar argumentează că această comprehensiune este înlesnită de experiența cotidiană. În fiecare moment ni se cere sau ni se poate pretinde să evaluăm ceva; și obiectul evaluării e divers: situații, atitudini, comportamente . “*Se evaluează peste tot și totul...*” și tocmai de aceea sfera acestui concept este atât de vastă.

Tocmai multitudinea conceptelor colaterale termenului de evaluare îngreunează însă acțiunea de stabilire a unei definiții unitare, exhaustive. În limbaj uzual se face adesea confuzie între evaluare, apreciere, judecare sau notare. Toate aceste concepte sunt concepute ca sinonime, însă relația de sinonimie care se poate stabili între ele nu este una totală, absolută, ci apare o sinonimie parțială, relativă. Mai mult, ele nu sunt altceva decât părți componente ale procesului complex denumit generic prin termenul evaluare.

Voi încerca să explicitez fiecare concept în parte, subliniind totodată relația pe care o are cu termenul generic-evaluare. Pornind de la analiza lui D. Stufflebeam, primul termen cu care poate fi confundată evaluarea este cel de măsurare. Confuzia e cu atât mai frecventă cu cât sunt mai des vehiculate teoriile care contestă fidelitatea și obiectivitatea evaluării. Pentru a înlătura gradul de relativism din procesul evaluativ, se face tot mai mult apel la mijloacele standardizate ale măsurării. Și cronologic se remarcă aceeași reacție a umanității: pentru înlăturarea subiectivismului, prima etapă din dezvoltarea docimologiei ca știință recurge la măsurătorile precise, exacte. Promovarea măsurătorilor ca soluție pentru a menține obiectivitatea evaluării e una din cauzele confuziei între cele două concepte<sup>1</sup>.

Măsurarea presupune “*aplicarea unor tehnici sau probe în vederea obținerii unor date clar delimitate*”<sup>2</sup> Prin măsurare sunt puse în evidență aspectele tehnice ale procesului evaluativ. Ea necesită o punere în corespondență a indicatorilor cu conceptele abstracte, în funcție de criteriile dinainte stabilite. E vorba de o cuantificare realizată la nivel școlar, dar care, în afara contextului vizat, nu are în sine un rol hotărâtor, depinzând de criteriile prestabilite , de

---

<sup>2</sup> Cristian Stan, Evaluarea didactică, Editura Dacia, 200, ClujNapoca, p.43

interpretarea datelor obținute prin măsurare. Acesta este argumentul potrivit căruia măsurarea în sine nu este suficientă și nu poate fi valorificată decât prin completarea cu o altă acțiune-aprecierea. Aprecierea este cea care aduce o judecare, o analiză a datelor obținute prin măsurare.

Simple, fără explicații, fără valorificări și raportări la contextul avut, datele măsurării nu spun prea multe. Ele trebuie prelucrate și comparate cu obiectivele propuse, demers care atrage o altă acțiune specifică - formularea judecăților de valoare asupra rezultatelor comparației. În privința fidelității celor două procese e evident că, prin rigurozitatea sa specifică, măsurarea are un grad mai mare de obiectivitate comparativ cu aprecierea realizată asupra aceleiași realități. În literatura de specialitate există foarte multe definiții care reduce sfera conceptului de evaluare la cele două procese: măsurarea și aprecierea. Deși ele sunt esențiale în abordarea procesului evaluativ, trebuie analizat conceptul în totalitatea sferei sale de cuprindere pentru a-i putea surprinde esența. În primul rând, ea se referă la operația de feed-back, de reglare a circuitului informațional și implicit, a predării, axându-se pe comunicarea care se stabilește între profesor și elev. În acest sens *“evaluarea ar putea fi privită ca o formă distinctă de intercomunicare între profesor și elev*. Prin analogie cu actul predării în care profesorul este emițătorul și elevul este receptorul, în evaluare se modifică statutul emițătorului și al receptorului printr-o schimbare simultană a status-rolurilor.

Importanța evaluării didactice este unanim recunoscută, deoarece evaluarea este prezentă, conștient sau inconștient, în orice activitate pedagogică și pe întreg parcursul desfășurării instrucției școlare, de la determinarea obiectivelor, până la analiza rezultatelor obținute și raportarea lor la standardele de referință. În ansamblul său, procesul de învățământ este privit ca o relație între predare-învățare-evaluare, între cele trei acțiuni stabilindu-se raporturi de interdependență, astfel încât disfuncțiile unuia atrag consecințe negative asupra derulării întregului proces. În general, importanța evaluării didactice constă în a stimula învățarea și a asigura o calitate sporită predării.

Criticile aduse sistemului de evaluare și notare se constituie în tot atâtea disfuncții ale acestui sistem, dar pentru a obține o imagine complexă asupra acestor vulnerabilități, ele trebuie clasificate, operație care constituie și o bună bază pentru identificarea strategiilor de ameliorare sau control. *“Așa cum în medicină există boli numite <iatrogene> provocate de medic fără intenția acestuia, tot astfel în educație există vicii, defecte, eșecuri numite <didascogene> provocate fără voie de educatori. Ele se datorează mai ales subiectivismului nejustificat și lipsei de informație în ceea ce privește reacția elevului la atitudinea profesorului”*. Docimologia clasică a evidențiat limpede că una din cauzele fundamentale ale

variabilității notei o constituie subiectivitatea examinatorului, o cauză care rămâne fără o soluționare practică reală. Așadar subiectivismul ține de însăși specificitatea ființei umane și nu trebuie privit ca un aspect negativ, decât numai în măsura în care, exagerat fiind, generează efecte negative. În acest context subiectivismul determină erori care descurajează efortul de învățare și blochează progresul. Pentru a se evita astfel de situații e necesară o înlocuire a examinării tradiționale prin utilizarea unor descriptori de performanță care să asigure o mai mare obiectivitate.

Abordând aceeași problematică a divergențelor care apar în evaluare și notare, Cristian Stan distinge două categorii esențiale: *erorile procedurale* și *efectele parazite*<sup>3</sup>. Erorile procedurale, respectiv eroarea instrumentală, eroarea încadrării globale și eroarea succesiunii se încadrează în prima categorie care vizează condițiile tehnice și procedeele propriu-zise de realizare a evaluării și notării, deci întregul context educațional concret în care se desfășoară aceste procese. Efectele parazite vizează personalitatea examinatorului, subclasificându-se în: efectul de obișnuință, efectul de anticipare și efectul constanței personale. Într-o abordare similară a acestor disfuncții manifestate în procesul de evaluare și notare, Mariana Pintilie enumeră următoarele efecte: efectul halo (când aprecierea este subordonată prejudecăților dascălului), efectul de contrast (când evaluarea se realizează comparând rezultatele elevilor), eroarea logică (evaluarea este făcută prin înlocuirea obiectivelor prime cu scopuri secundare precum disciplina, conștiinciozitatea) și efectul de ordine (tendința de a nota identic lucrări consecutive sau de a nota în funcție de lucrarea anterioară).

O altă practică defectuoasă o constituie dozarea greșită a timpului alocat evaluării și notării. Sunt frecvenți întâlniți dascăli care nu încep să noteze decât în a doua jumătate a semestrului, creându-se astfel aglomerări, situații de stres, de disconfort; totul culminând cu o notare rapidă, superficială, irelevantă. De aceea e foarte important ca evaluarea și notarea să se realizeze sistematic, pentru a-i obișnui pe elevi cu situațiile specifice examinării și pentru a le forma deprinderea de a învăța continuu, nu periodic, doar atunci când știu că vor fi examinați. În concluzie, e nevoie de a asigura ritmicitate acestui proces. De asemenea s-a constatat că *“lucrările scrise permit o examinare mai exactă comparativ cu răspunsurile orale”*. Această constatare nu implică o măsură drastică de suprimare a evaluărilor orale, mai ales că societatea contemporană pune tot mai mult accent pe abilitățile de comunicare ale indivizilor. E necesară o îmbinare a celor două modalități de evaluare și o atentă dirijare a lor în funcție de conținuturile și contextele examinării.

---

<sup>3</sup> C. Stan, *op.cit*, p.73

*Obiectivitatea este un deziderat; instrumentele de măsurare nu sunt perfecte, nu se poate cântări cu precizia etaloanelor totul, întrucât și etaloanele au relativitatea lor*". Pentru o apropiere cât mai mare de obiectivism, e necesară o transparență a acțiunii evaluative.

Primele strategii de reducere a divergențelor de notare sunt modalitățile standardizate: teste docimologice și bareme de notare. El desemnează o grilă de evaluare și notare unitară care descompune tema în subteme și prevede un anumit punctaj pentru fiecare. Baremul de corectare și notare reprezintă, probabil, singurul instrument de cenzură și control, la îndemana oricărui profesor, pentru a fi cât mai aproape de idealul unei evaluări obiective.

Intocmirea și afisarea baremului de corectare și notate după fiecare extemporal are dublă valență pozitivă: evidențiază corectitudinea și transparența din partea profesorului, iar elevul se poate mult mai bine autoaprecia. Evaluarea se corelează cu autoevaluarea și se elimină astfel multe din divergențele legate de actul notării. În final punctajul acesta se însumează și se echivalează cu nota școlară. În acest context este bine încadrată o altă strategie – notarea multiplă care își are rădăcinile tocmai în amintitul dezacord al evaluatorilor. Acest dezacord nu apare numai interindividual, ci și intraindividual manifestat la nivelul aceluiași individ în perioade diferite de timp. Sunt foarte apreciate metodele de interevaluare și autoevaluare, utilizate tocmai pentru a reduce divergențele legate de actul evaluării. Abordând problematica modalităților de modernizare a evaluării didactice și de eficientizare prin creșterea obiectivității, trebuie menționate două strategii de acțiune interdependente axate pe implicarea activă a elevilor în desfășurarea demersului evaluativ: autonotarea și internotarea. Strategiile autoevaluative sunt utilizate atât la nivelul lucrărilor scrise, cât și pentru examinările orale. Ca modalități de concretizare, în cazul probelor scrise se utilizează autocorectarea după model dat, respectiv în funcție de baremul de notare. Lucrarea corectată cu un alt instrument de scris este predată profesorului. Pentru mai multă eficiență în planul dezvoltării personalității elevilor, extemporalul va fi rescris în urma unui moment de învățare dirijat în timpul orei sau acasă. Profesorul corectează ambele variante dând o singură notă.

Un bun profesor trebuie să fie capabil să se plie în funcție de contextele educaționale ale fiecărei clase în parte, să exerseze o multitudine de stiluri didactice și să fie permanent ancorat în tot ceea ce înseamnă noutate în domeniul său didactic. A fi obiectiv în evaluare și notare presupune în primul rând a avea o atitudine demnă între semeni, a aprecia și a valoriza corect munca fiecărui elev în parte și de aceea fiecare profesor trebuie să își impună acest principiu ca fundamental în dirijarea actului evaluativ. Evaluarea trebuie să se desfășoare periodic, sistematic și să fie dublată de o reglare permanentă prin feed-back a procesului de învățare, deoarece profitul cognitiv al elevului este urmărit în permanență. Aprecierea elevilor

se face nu numai în raport cu nota obținută la un anumit test, ci trebuie realizată o corelare permanentă cu nivelul anterior al fiecăruia, pentru a semnala fiecare progres al elevului și a-l stimula permanent. Evaluăm nu pentru a da note, a ierarhiza elevii, ci pentru a semnala plusurile cognitive realizate de fiecare, pentru a ajuta elevii să se autodepășească,

În permanență evaluarea trebuie raportată la elev și la profitul cognitiv al acestuia, deoarece elevul reprezintă centrul universului didactic și principalul actor al acestui proces. Să-l facem părtaș la evaluarea noastră, să îl implicăm în permanență și să facem în așa fel evaluarea, aprecierea și notarea încât să fie mereu corelată cu autoaprecierea și autonotarea fiecăruia. Doar astfel, evaluarea poate avea un impact constructiv și un rol modelator în dezvoltarea personalității elevului, care trebuie ajutat să își formeze o imagine de sine cât mai realistă, să și depășească limitele și să creadă că, perseverând, nimic nu este imposibil.

## **BIBLIOGRAFIE**

1. Arsovici, Ilie (1989), *Intraaprecierea și autoaprecierea elevilor*, în „Revista de Pedagogie”, nr.1
2. Chiș, Vasile (2001), *Activitatea profesorului între curriculum și evaluare*, PUC, Cluj-Napoca
3. Stan, Cristian (2001), *Autoevaluarea și evaluarea didactică*, PUC, Cluj-Napoca
4. Stoica, Adrian (2003), *Evaluarea progresului școlar (de la teorie la practică)*, Editura Humanitas, București